

Mila Jojkić Vojnović
JESEN U FIRANGAMA
ZABORAVLJENOG PENDŽERA

Urednik
Zoran Kolundžija

Mila Jojkić Vojnović

JESEN U
FIRANGAMA
ZABORAVLJENOG
PENDŽERA

PROMETEJ
Novi Sad

Knjiga prva
KLJUČ SA DRUGE STRANE BRAVE

OTVORENI KRUG

Strastven zagrljaj i dug poljubac, kao da se poslednji put ljube. Otključala je vrata.

– Videćemo se na poslu.

On se osvrnuo i tiho odgovorio:

– Važi – i na prstima sišao niz stepenice, na ulicu.

Približavala se ponoć. Ulice Novog Sada bile su puste. Tek po koji prolaznik je žurnim koracima nestajao u noći. Stanko je duboko udahnuo a na licu mu je zaigrao osmeh. Bio je zadovoljan. Osetio je čari žene. Žene, koja poznaje muškarce i koja zna šta valja činiti da bi im udovoljila. Bila je to još jedna tajna veza a njega su privlačile baš te, tajne veze. Ona je udata, ali muž nije imao vremena za nju, zbog posla, kako je sama rekla. Često je putovao, tako da je mogla, svoje slobodno vreme provoditi u društvu poželjnih muškaraca. Stanko je znao da nije jedini, ali to mu nije smetalo. Od nje je očekivao samo ono što je najbolje umela, da bude žena. Nije mu se davno desilo da se toliko oseća muškarcem kao uz nju.

– Moraćemo to ponoviti – pomislio je, smešeći se.

Bio je srećan. U tom razmišljanju nije ni primetio da je već stigao do kuće. Otključao je kapiju, lagano je otvorio, da ne škripi, pošto gazdarica još nije stigla da podmaže šarke, a onda na prstima, da ne budi komšiluk, prošao kroz dvorište i stigao do svojih vrata. Pažljivo ih je otključao ne želeći da uključuje svetlo, kako ne bi probudio Veselu i Anu. Bila je vedra noć, tako da su se mogli videti obrisi u sobi. Video je da Ana spava sa žutim medom. Počeo je da otkopčava košulju i primetio da Veselin i njegov krevet nije razmešten.

– Gde je Vesela? – upitao se.

U panici je povukao zavesu ispred Aninog kreveta, a potom uključio svetlo. Vesele nije bilo. Prešao je pogledom po sobi i pažnju mu je privuklo parče papira, koje je stajalo na stolu. Brzo ga je zgrabio u ruke i počeo čitati. Poruka je bila veoma kratka:

Stanko, ja više ne mogu da živim sa tobom i tolikim tvojim ženama. Vraćam se kod mojih. Čuvaj mi Anu.

Vesela.

Počeo je ga oblivati znoj. Grčevito je držao to parče papira i iščitavao ga ponovo i ponovo... Nije mogao verovati u to što piše, dok su mu graške znojne klizile sa čela, a vlažne ruke razmazivale slova na papiru. Pobesneo je. Ugasio svetlo i izašao u dvorište. Seo je na klupu ispred šupe. Jedva je uspeo da iz pantalona izvadi kutiju sa cigaretama i da pripali jer su mu ruke drhtale. Sav se tresao. Pušio je jednu za drugom, ustajao sa klupe, brzim koracima šetao levo, desno, opet sedao na klupu, pa ustajao... Kada ga je prošao bes i malo se smirio, obuzela ga je mržnja prema Veseli.

– Ona ne može da izdrži. Šta ona ima da izdržava? Sama je htela dete, pa eto ima Anu, i što se nije posvetila njoj, već brine šta ja radim? I sad je Anu ostavila meni, meni koji nije želeo ni da se ona rodi. Prokletnica, kako se samo usuđuje da ovako nešto radi. Ne, to uopšte nije majka, koja bi majka ostavila svoje dete, pa da joj je muž najgori na svetu?

Hiljade misli mu je prolazilo kroz glavu ali svaka je bila za osudu majke koja je ostavila svoju trogodišnju ćerku. Celu noć nije spavao. Osećanja su se smenjivala sve do momenta kada je shvatio da je to realnost i upitao se:

– I šta sad?

*

Osvanulo je vedro nedeljno jutro. Stanko je delovao veoma umorno, zbog nespavanja. Umio se hladnom vodom, obrijao, začesljao svoju gustu talasastu kosu i pogledavši se i u ogledalo pomislio:

– Osvetiću ti se za ovo, Vesela, ne zvao se ja Stanko.

Rešio je da, za početak, odvede Anu kod mama Vide u Topoviju, a onda će videti šta će dalje. Poneo je nešto hrane, malo njenih stvari za presvlačenje i žutog medu. Anu i medu je smestio na bicikli na prednji sic, ispred kormana, a stvari na zadnji točak, i krenuli su. Vozio je trideset kilometara. Povremeno bi stajao da malo odmori, dok bi Ana veselo trčkala okolo. Kada bi nastavili put, umela je da zaspi. On bi tada držao korman jednom rukom, a drugom bi pridržavao Aninu glavu. Čvrsto bi zagrlila medu, i naslonila glavu na tatinu ruku, kao na jastuk.

Vida ih je dočekala sa osmehom i raširenih ruku.

– Stigao moj sin i moja unučica. Dođite da vas izljubim, kako sam vas se zaželela. Taman nam je još ostalo ručka, pa ću ja sad to podgrejati, da jedete, sigurno ste gladni – izljubila ih je Vida.

Stanko je ćutao.

– Šta je sa tobom, sine? Deluješ mi tako umorno. To zato što si vozio bicikli od Novog Sada? Ma, sad ćeš ti odmah doći sebi, čim pojedeš mami-

nu domaću supu a ima i sosa od višanja. Ajde, ajde da uđemo, baš volim što ste mi došli.

– Vidi mama, ja se moram odmah vratiti u Novi Sad. Vesela me je napustila, vratila se kod svojih u Češljarevo. Ostavila je i Anu.

Vida je stavila ruku na usta i krenule su joj suze na oči.

– Kako te je napustila? Kako je ostavila Anu, kako majka može da ostavi svoje dete?

– Ne znam, tako je kako je.

– Pa, šta ćeš sad?! – upitala je kroz suze Vida.

– Mislio sam da se ti brineš o Ani, dok se ja ne snađem.

Vida je na momenat začutala, a onda, upitala kroz plač:

– Šta ću ja sa tako malim detetom, Stanko?

Stanko se trgao. Taj ton kojim ga je upitala, delovao mu je toliko očajnički, da je shvatio da ona to ne želi, a on nije navikao da se nekom pravda, objašnjava ili moli. Obuzeo ga je osećaj izneverenosti i ljutnje.

– Ana, dođi ovamo – bio je strog Stanko.

Stavio ju je na sic od bicikla, otvorio kapiju i izgurao bicikli na sokak.

– Pa di ćeš sad?! – plačući je upitala Vida.

Stanko se popeo na bicikli i oslanjajući se na jednu nogu, pogledao u Vidu:

– E, Vido moja, kad si pošla, što nisi očla – i krenuo nazad za Novi Sad.

– Čekaj, Stanko, stani – vikala je kroz suze Vida iako je znala da neće stati.

Ušla je u avliju plačući, držeći ruku na srcu kako bi sprečila da joj ne iskoči iz grudi. Sva je drhtala. Sela je na basamak i počela ridati. Tuga i bol su joj razdirale celo biće. Koliko je volela svog Stanka, i koliko je samo boli kad joj on kaže:

– Kad si pošla što nisi očla?

Znala je da mu je jako teško, čim to izgovara, drugim rečima prekorevao je što ga je uopšte rodila. Za svoju patnju krivio je nju, jer je ona bila ta koja je donela odluku da on dođe na ovaj svet. Obrisala je suze keceljom i prestala plakati. Setila se tog dana.

*Leta Gospodnjeg 1932.
u Topoviji*

Vida je stajala pred ogledalom i laganim pokretima ruke češljala svoju dugu talasastu kosu, boje kestena. Dosezala joj je do struka. Promatrala je u ogledalu svoju vitku, visoku figuru koja je i posle tri porođaja ostala netaknuta, sveža, kao što je bila onoga dana kada su joj oko vrata stavili dva niza dukata i doveli je u Ljubinu kuću. Nije znala ni šta je to ljubav, ni kako se voli. Zнала je jedino da treba da se uda jer joj je vreme i jer se stekla prilika. Iz paorske kuće došla je u drugo selo u paorsku kuću. Ništa to za nju nije bilo novo. Naviknuta na rad, na život u selu i život na salašu. Naviknuta na promene godišnjih doba, na obaveze i običaje s proleća, leta, naročito s jeseni. Zime su joj bile najlepše, kada je štrikala, heklala, vezla, uz kaljevu peć, sve dok se ne bi napolju smrklo.

Duga bela lanena spavaćica spuštala se skroz do članaka. Pažljivo je vezala mašnu na grudima koje su još uvek bile jedre, i spremne da hrane još jedno čedo. Njeno četvrto čedo bilo je na putu. Lagano je rukom prešla preko stomaka po kome se tek nazirao još jedan život. Pomislila je na svoga Ljubu. Zavolela ga je, takvog kakav jeste, jer za drugo nije znala. Bila je zadovoljna, što ima muža, što mu se noću a ponekad i danju, kad on poželi, predavala, sve više upoznavajući neke nove osećaje koji se stvaraju između muža i žene. Podarila mu je troje dece: ćerku, sina i opet ćerku.

Preko njenog lepog lica jasno se uočavala senka tuge. U ušima su joj odzvanjale Ljubine reči:

– Znaš da je majka izričito protiv rađanja tog deteta. Dosta je troje dece. Ovo je paorska kuća. Šta ako opet bude žensko? Ko će raditi na njivi?

Podelila je svoju kosu u tri dela i počela plesti pletenicu. Pogledom u ogledalu videla je kako joj jedna suza lagano klizi niz prebledeli obraz. Nije je brisala, pustila ju je da joj klizne preko vrata, sve do grudi. Osetila je bol, onu bol kad boli duša.

– Majka ti je ugovorila sa našom seoskom babicom da očistiš to dete – brujale su Ljubine reči u njenim ušima.

Dugu gustu pletenicu savila je u krug na vrhu glave i pričvrstila sa dve ornodlice. Još jednom je pogledala svoje lice u ogledalu, pitajući se:

– Šta da uradim? – očekujući da će joj ogledalo dati odgovor.

– Ja rekoh šta mi je na pameti, a ti kako hoćeš. Neću se protiviti tvojoj volji. Nek ti je na savesti. – Hrabrile su je i Ljubine reči.

Te njegove reči su je razdirale i stvarale još jaču bol. Trebala je sama odlučiti.

Obukla je laganu cicanu haljinu dugu do zemlje, cigovanu u struku, boje trule višnje sa sitnim belim cvetićima, povezala, iste boje, svilenu maramu i izašla na sokak. Jutro je nagoveštavalo topao i sparano avgustovski dan.

Kuća seoske babice bila je na kraju sela. Pred Vidom je bio dug put. Išla je levom stranom sokaka, da izbegne zrake sunca koji su već uveliko šarali desnu stranu. Išla je laganim ali sigurnim korakom. Još uvek joj je bio košmar u glavi. Kada je stigla do prvog roglja, shvatila je, da je nehotice, čim je tu, već donela odluku. Ona je pošla, ona ide, ona će ispuniti želju svog muža i svekrve... A onda se ponovo setila Ljubinih reči:

– Neću se protiviti tvojoj volji.

Koja je njena volja? Do tada je uvek bila izvršitelj tuđih želja. Osetila je kako je obliva vrućina i obrisala je znoj sa čela. Sve je teže disala od sparine. Prošla je i drugi rogalj, gde je trebala skrenuti levo. Odjednom je počeo duvati vetar i njihati grane stabala pored kojih je prolazila. Rukom je ispod brade stisnula svoju maramu, da je vetar ne odnese. Na nebu se nadvio tamni oblak i odjednom, počela je padati krupna kiša. Potrčala je i sklonila se u ragasto od vrata jedne kuće. Čekala je da stane kiša. Pogled je uprla ka nebu gledajući kako tamni oblak nestaje i kako se promalja sunce. Kišne kapi su se presijavale pod njegovim zracima, a onda se na nebu pojavila duga. Njene predivne boje i svečana lepota u smiraj kiše, ozarila je Vidino lice i razgalila dušu. Izašla je iz vrata kuće i gledajući u dugu, na glas, se upitala:

– A šta ako bude muško?

Pogledala je put koji je vodio do kuće seoske babice. Uz lagani smešak, koji joj se pojavio na usnama, okrenula se i pošla nazad, kući. Prvi put je sama donela odluku, po svojoj volji. Odlučila je da rodi to dete, svoje četvrto dete.

– Možda će biti muško.

*

I eto, bilo je muško. Rodio se njen Stanko, njenom odlukom i nikada se zbog toga nije pokajala, a on je sad pita:

– E, Vido moja, kad si pošla, što nisi očla?

Ponovo je osetila tugu i bol.

Od misli je otrgao Ljuba, otvarajući vrata od gonka.

– Šta ti radiš ovde sama? Zar nisi spavala? Ja sam se tako lepo naj'o i tako lepo odspav'o, da se sad osećam kô nov. Nego, je l' se meni to učinilo da je neko dolazio il' sam ja to sanj'o?

– Učinilo ti se Ljubo, učinilo, niko nije dolazio – odmahнула je rukom Vida i ušla u kuću.

NA OBALI KANALA KOD STARE TOPOLE

Bilo je prijatno jutro, koje je nagoveštavalo sparni letnji dan. Ljuba je sedeo na basamcima ispred kuće na salašu. Bio je to naočit čovek, visok, vitak, širokih ramena i jakih šaka. Zagledao se u dud koji je rastao na sredini avlije, kojeg je još njegov deda posadio.

– Dobro je rodio i ove godine – pomislio je Ljuba – biće ga za rakiju.

Čulo se groktanje svinja, kojima je Vida već sipala mekinje u valov, a krava Belka se oglašila svojim uobičajenim jutarnjim mukanjem. To ga je nasmejalo. Nikada nije mogao da dokuči zašto samo Belka ujutro muče dok Rumenka i Šarenka ćute. Viknuo je svog kera:

– Šarov, odi, Šarov – udarajući rukom po svojoj butini.

Šarov je dotrčao mašući repom i legao pored Ljubinih nogu.

– Dobri moj, Šarov – pomilovao ga je Ljuba po glavi. Duboko je uzdahnuo i svežim zrakom napunio pluća, a potom glasno izdahnuo kao da je tim izdahom želeo izbaciti svu muku, koja ga je danima mučila. Preko lica mu je prešla senka tuge, a obrve su mu se skupile. Obuhvatio je glavu obema rukama, gurajući unazad gustu smeđu kosu i predao se mislima.

– Kafa je gotova. Staviću ti je ovde na šamlicu – rekla je Vida, dok je u jednoj ruci držala šoljicu kafe, a drugom privlačila šamlicu do basamka. – Odoh još da napunim fićok rakije – okrenula se i otišla prema kući.

Kao da je nije ni čuo. Nije ni primetio kada se vratila i stavila rakiju na šamlicu. Počela ga je boleti glava i mučilo ga je pitanje:

– Šta uraditi?

Srknuo je gutljaj kafe i nateg'o fićok sa rakijom. Setio se čuture sa rakijom koju je ispijao sa celim selom jedne hladne februarske noći, pre četrnaest godina, kada mu se rodilo četvrto dete. Njegov sin Stanko. Do zadnjeg časa je bio neveseo i strepeo da li će Vida roditi još jednog sina ili će to biti treća devojčica u njihovoj kući. Za paorsku kuću to je bilo od presudnog značaja. Trebalo je mnogo raditi, sačuvati i uvećati imanje, a to samo mogu sinovi. Sinovi koji će ostati na paorskoj zemlji i oženiti se miradždikama, dok ćerke odnose u miraz deo paorske zaostavštine. I te noći, nakon veoma teškog poroda, Vida mu je podarila još jednog sina. Odmah

ujutro, sa prvim petlovima, upregao vrance sa praporcima u saonice, napunio čuturu rakijom, i krenuo sokakom, svima da javi kako mu se rodio drugi sin, Stanko. Pomisao na tu noć preplavila ga je nekom milinom. Mislio je da će sa svoja dva sina Brankom i Stankom, moći da obrađuje zemlju, da proširi imanje, da ih oženi bogataškim kćerima, da dobiju porod, da održe tradiciju svoga oca, dede i pradede.

Ponovo mu se lice zgrčilo od brige i tuge. Lagano je zamotao jednu cigaru, pažljivo liznuo kraj papira, upalio šibicom i povukao dim duboko u sebe. Nategao je fićok sa rakijom i srknuo još jedan gutljaj kafe, kao da će mu to pomoći da brže i lakše donese odluku.

Sva njegova očekivanja da će drugorođeni sin Stanko biti paor nisu urodila plodom. Stanko je odmalena bio jedno veoma nestašno i veselo dete koga zemlja uopšte nije interesovala. Više je voleo da posle časova u školi ide na folklor, da se mangupiše sa seoskim momcima, ide na igranke, na kupanje u kanalu, čita knjige, da kad se ne ide u školu duže spava. Kada bi mu rekao da treba da se ide na njivu, smišljao bi sto razloga i obaveza zbog kojih ne može, ili bi se pravio da je bolestan. Jedno vreme Ljuba je bio veoma strog prema njemu, ali ni to nije vredelo, pošto je Stanko uvek našao način da izbegne rad na njivi. Svojom strogoćom sve je više podstrekivao Stankovo inačenje, tako da je vremenom uvideo da time može napraviti samo gore.

Poznavao je jednog poslastičara iz Novog Sada, koji je lepo zarađivao, iako, nije nešto naporno radio.

– Pošto Stanko nije za njivu, da ja njega dam na zanat. Eto, mogao bi lepo živeti kao taj poslastičar, u Novom Sadu, i raditi lep gospodski posao. Plaćaćemo mu podstanarski stan dok ne završi zanat, a onda kad se zaposli nek se sam snađe – ova pomisao mu je na momenat sklonila senku brige i tuge sa lica.

– Da, to bi bilo najbolje za Stanka. Već sutra ću otići kod rođaka tog poslastičara, da se raspitam za njega – rekao je naglas sam sebi a potom nastavio da lagano ispija svoju kafu i rakiju.

Mučila je Ljubu još jedna veća briga koja mu je ranila dušu i ukaljala obraz, a to je bio njegov prvorođeni sin Branko. Za razliku od Stanka, Branko je bio miran, povučen i poslušan sin. Iako ne baš mnogo vredan, radio je sa Ljubom na njivi i znali su da će ceo život biti paor. Kada je Branko stasao u momka, zaljubio se u lepu devojkicu iz susednog sokaka. Zvala se Zlata. Zlata i njena majka Anka, doselile su se u Topoviju pre nešto više

od dve godine, iz malog sela Nugareva, koje se nalazi na severu Bačke. Zlatin otac je radio kao drvoseča u fruškogorskim šumama i prilikom jednog nesrećnog slučaja, kada je palo stablo na njega, poginuo je. Posle njegove smrti, kako su ostale bez ikakvih prihoda, Anka je morala naći posao. Na preporuku jedne drugarice, dobila je posao kao spremačica u ambulanti Topovije. Živele su u jednoj trošnoj kući koju su uzele u najam. Ne bi Ljubi ni smetala ta ljubav, da nisu otišli toliko daleko, da je Zlata ostala u drugom stanju. Nikada neće zaboraviti prošlu subotu kada je uveče, dok su on i Vida večerali u kujni, na salaš stigao Branko i rekao:

– Babo moram s tobom nešto da razgovaram, dođi u sobu.

– Je l' šta hitno?

– Jeste, babo, hitno je, ne bi te zvao da nije.

– Evo, samo da završim sa večerom.

Neće zaboraviti ni Vidin začuđen pogled, na šta je samo slegao ramenima i rekao:

– Ne znam šta 'oće.

Branko je sedeo pogrbljen za stolom i bio duboko zamišljen, kada je Ljuba ušao u sobu.

– Reci, šta ima, je l' negde gori?

– Babo, ti znaš da se Zlata i ja volimo – podigao je pogled prema njemu.

– Znam, al' isto znam da je to ona mladalačka ljubav, koju svi momci tvoga uzrasta doživljavaju, i koja će proći a onda ćemo ti mi naći devojkicu iz bogate kuće, kojom ćeš se oženiti i imati poroda kako dolikuje – sasvim mirno je odgovorio Ljuba.

– Al' babo, ovo nije takva ljubav. Ovo između Zlate i mene je prava ljubav, ne prolazna – pokušao je da deluje ubedljivo.

Ljuba je odmahnuo rukom.

– Ma ti znaš šta je to prava ljubav.

– Znam babo, šta je to prava ljubav. Zlata je moja prava ljubav i ja nikoga neću voleti sem nje – rekao je skoro plačnim glasom.

– To ti tako sad misliš zato što nisi iskusio ništa drugo – strogo je zaključio Ljuba.

– Nije babo, tako, mi se volimo i čekamo dete i ja hoću da se oženim Zlatom.

Ne verujući svojim ušima da je čuo te reči, Ljuba je seo za astal, pogledao u svog sina i podižući ton upitao:

– Šta si to rek'o?

– Rek'o sam da Zlata i ja čekamo dete i da hoću da se oženim njome, to sam rek'o.

– E, to će se dogoditi samo preko mene mrtvog – besno je Ljuba, ustao sa stolice i zalupio vrata za sobom.

Izašao je u avliju, zavio jedan duvan i duboko udišući dim pokušao da se smiri. Vratio se u kujnu i sve ispričao Vidi. Nikada neće zaboraviti kako je njeno lice bledilo dok joj je govorio i kako je naglo ustala a zatim naglo sela opet na stolicu, skoro onesveščena.

– Ja taj brak neću dozvoliti. Tu sramotu da nam navuče na ime, na familiju. Da devojka zatrudni pre braka i da je on oženi. To niko u mojoj familiji, do sada nije uradio. I još iz slepačke kuće – ljutito je govorio Ljuba dok je nervozno šetao sa jednog kraja kujne na drugi.

– A šta ako je zbilja prava ljubav? – tiho je upitala Vida.

– Ma šta pričaš, ženo Božija, kakva prava ljubav, i da je prava i nepravda meni taka sramota ne treba u kući.

– Al', šta će sad jadna Zlata, tako sama, u drugom stanju, osramočena, o Bože – podrhtavao je Vidin glas.

– E to nije moja briga, na to je trebala misliti pre nego se upustila sa Brankom u vezu. Trebala je znati da je on siroticu neće ženiti – i dalje je besneo Ljuba.

Kad god bi se toga setio, obuzimala ga je ljutnja, a to veče bilo mu je stalno na pameti. Taj razgovor i to saznanje bacilo ga je u ponor života, zbog koga su usledile besane noći. Provukao je prste kroz kosu i ispružio noge koje su mu već utrnule od sedenja na basamcima.

Dvorištem su zažuteli pilići, što ih je iz kokošinjca pustila Vida, a onda je čuo:

– Pi, pi, pi – vabila ih je ona da jedu.

U momentu su se svi sjatili oko nje i počeli ključati zrnelje. Ispio je zadnji gutljaj kafe. Pogledao je u fićok i videvši da je na dnu ostalo još malo rakije, popio je i to.

Odlučio je da nađe neku udavaču, miraždžiku za Branka i da ga ove jeseni oženi.

– To je jedini način da prekratim svoje muke – pomislio je.

Vida je prišla i počela sklanjati sa šamlice šoljicu od kafe i fićok.

– Rešio sam Vido, da s jeseni Stanka dam na poslastičarski zanat u Novi Sad, a Branka oženim nekom udavačom iz bogate paorske kuće – reče Ljubo.

Pogledala ga je, kao da je već očekivala ovakvu njegovu odluku.

– Za Stanka znam da će se obradovati zanatu, ali za Brankom mi se srce cepa, jer će mnogo patiti ako se ne oženi Zlatom – tiho je odgovorila Vida.

– Rekao sam da to nije moja briga, i od danas dok sam ja živ u ovoj kući se neće spominjati to ime – viknuo je Ljuba, ljutito ustao sa basamka i uzevši motiku otišao na njivu.

*

To popodne su se Zlata i Branko dogovorili da se nađu na obali kanala kod stare topole. On je prvi stigao i legao na travu u prošaranu ladovinu koju su pravile široke grane. Stavio je ruku ispod glave i zagledavši se u reku, lagano se predao maštanju o zajedničkom životu sa Zlatom i njihovim čedom, koje je na putu. Voleo je, nju i samo nju. U toj mašti je i zaspao a iz sna ga je prenuo dodir meke talasaste plave Zlatine kose koja mu se rasula po licu i dodir Zlatinih usana. Toliko ju je čvrsto zagrlio da je gotovo vrisnula. Okrenuo ju je, nadvio se nad njom i nastavio da je strasno ljubi a ona mu se predavala uzvraćajući poljupce. Duvao je lagani povetarac i njihao grane stare topole. Zlata je ležala na njegovim grudima dok ju je on lagano mazio po leđima. Bili su srećni, opušteni i zaljubljeni.

– Da li si razgovarao sa svojim babom u vezi nas? Hoće li ti dozvoliti da se oženiš sa mnom? – gotovo bojažljivo je upitala Zlata, milujući ga po kosi.

Odjednom je osetio bol u duši. Da li da joj kaže, da li da je odmah rastuži, ili možda da joj kaže kasnije, da ne kvari ove divne trenutke.

– Pa hoćeš li mi odgovoriti? – nestrpljiva je bila Zlata.

I dalje je ćutao. Podigao je njenu glavu prema svojim usnama i ponovo je počeo ljubiti dok mu se srce cepalo. Odmakla se od njega i rekla:

– Čekam odgovor.

Podigao se, obukao košulju, seo naslonivši se na topolu. Ona se takođe obukla i sela pored njega. Čvrsto ju je zagrlio i rekao:

– Moj baba ne dozvoljava da se oženim tobom – izgovorio je to toliko brzo, samo da ona ne bi osetila kako mu stoji knedla u grlu, a onda je, da ona ne bi videla, jednim potezom ruke obrisao suzu koja mu je krenula.

Otvorila je širom oči i jecajući uzviknula:

– A naša ljubav, a naše dete, šta će biti sa njim?

– Probaću još jednom razgovarati sa babom a i sa mamom. Možda će me ona razumeti i uticati na njega. Ako ne, pobeći ćemo. Otići ćemo u

drugo selo i početi život iz početka. – Izgovorio je te reči, ni sam ne verujuću u njih ali morala je postojati neka nada, za njih dvoje.

*

Kako se po selu polako širio glas da je Zlata u drugom stanju sa Brankom, tako se širio i glas da je Ljuba našao devojkicu iz susednog sela koju će isprositi za svog Branka. Devojkica nije bila na glasu po lepoti, ali je bila krupna, visoka, guste smeđe kose. Bila je veoma vredna, a što je najvažnije, iz bogate kuće, koja će u miraz doneti šest jutara zemlje, kombinovanu sobu, kompletan štafir i dva niza dukata. Zvala se Milka.

Kada je Ljuba, jedne večeri, obavestio Branka o svadbi, Branko je pokušao to odbiti, što je veoma rasrdilo Ljubu koji je vičući na njega rekao:

– Ako se ti ne oženiš Milkom, ja ću te se odreći, izbaciti iz kuće i ništa nećeš dobiti, pa idi kuda god znaš. Za mene postojati nećeš. Jedino ovako ja mogu da sperem sa sebe tu sramotu koju si mi naneo.

Te besane noći, Branko je bio uplašen. I pored tolike ljubavi prema Zlati, nešto mu je ulivalo nesigurnost u njihov zajednički život. Baba je rekao da će ga se odreći, da će ga izbaciti iz kuće, da mu ništa neće dati. Zlata i ovako nema ni sada ništa. Gde mogu zajedno otići, gde da započnu novi život, sa čime, od čega će živeti, kako će hraniti dete? Razdirala su ga pitanja i osećanja ljubavi i očaja. Odgovora nije bilo. Plakao je celu noć a svaka suza ga je sve više udaljavala od Zlate.

Nakon tri dana, pozvao je Zlatu da dođe kod stare topole na obali kanala. Doneo je odluku i rešio da joj to saopšti. Oboje su bili veoma ozbiljni, čak zabrinuti. Stajali su okrenuti jedno prema drugom i on je počeo tiho govoriti:

– Zlato, ti znaš da te mnogo volim, najviše na svetu i da ni jednu drugu neću voleti kao tebe do kraja života. Znam da i ti mene voliš. Ali moramo prekinuti našu vezu. Ja se moram oženiti Milkom, svadba je već ugovorena, u protivnom baba će me se odreći – zastao je i gledao u nju.

Počela je sve više da drhti a niz lice su joj se slivale suze.

– Branko, a naša ljubav, a naše dete, rekao si da ćemo pobeći – govorila je sve glasnije kroz plač.

– Zlato – uhvatio je sa obe ruke za ramena – ako me se odrekne, izbacim iz kuće i ostavi bez ičega, od čega ćemo živeti i hraniti naše dete?

– Ne znam Branko, snaći ćemo se nekako, ljubav će nas voditi kroz život – plakala je sve jače i jače.

– Ne, Zlato, ne želim da time još više unesrećim ni sebe, ni tebe, ni dete koje nosiš, izgovorio je plaćući i držeći je za ramena.

– I sad ćeš me ostaviti? Celo selo priča kako sam zatrudnela kao devojka sa tobom, moja majka od sramote ne diže glavu kad ide sokakom. I šta ću sada sa tim detetom, plodom naše ljubavi, da ga ubijem kao što si ti ubio našu ljubav?! – upitala je daveći se u suzama.

Nije više ništa mogao da izgovori. Sve čvršće joj je stezao ramena dok se gušio u suzama. Otrgla se iz njegovih ruku i jecajući otrčala kući.

VELIKA SVADBA

Kao i svake godine, kada se s jeseni obere kukuruz, Ljuba, Vida, Branko i Stanko, bi se sa salaša vraćali svojoj kući u selu.

Bila je to dugačka kuća sa dve sobe i tri pendžera sa sokaka, sa ki-blom, okrečena u žuto. Pored bedem, pa kapija uža, koja se otvarala za ulaz ljudi i kapija šira, koja se otvarala kada bi dolazio neko fijakerom, karucama il' zimi sankama. Čim se uđe u avliju sa desne strane bile su dve cvetne bašte prepune raznobojnih sitnih cvetova među kojima je u proleće, najraskošniji bio šeboj i narcis. Između njih nalazili su se basamci kojima se ulazilo u kuću, u zatvoreni gonk. Cela strana zida gonka iz avlije bila je u pendžerima, na kojima su stajale firange. U njemu su na levoj strani, bila ukusno smeštena dva kredenca sa staklenim vitrinama, jedan na jednoj strani zida, drugi na drugoj. Na desnoj strani uz zid bio je dugački sto sa šest stolica. Desno se ulazilo u prvu prednju sobu koja je jednim pendžerom gledala na sokak, a drugim pendžerom na avliju. U ovoj sobi su bila smeštena dva klasična drvena kreveta sa visokim naslonima, uz prozor prema avliji, u nizu, jedan pa drugi, sa leve strane bila je kaljeva peć, pa kanabe i u čošku ispod uličnog pendžera, mali sto sa dve stolice. Pravo od glavnog ulaza išlo se u srednju sobu, koja je bila opremljena sa dva kanabeta, kredencom i stolom sa četiri stolice. Desno iz ove sobe se ulazilo kroz dvokrilna vrata, u drugu prednju sobu koja je gledala na sokak sa dva pendžera, između kojih je na zidu visila ikona Svetog Đorđa. Sa obe strane uz zid bili su kreveti za spavanje, sa drvenim visokim naslonima, prekriveni preko, uredno poređane posteljine, tkanim ćilimima, koji su na krajevima imali rese. U sredini sobe, ispred ikone, bio je veliki ovalni sto sa šest stolica. Na ulasku u sobu sa leve strane vrata, uz zid, stajao je kredenac, u čijoj su se staklenoj vitrini držali tanjiri, činije, šoljice za kafu i čaše, namenjene za goste kada dođu na svečare, ili nekom drugom svečanom prigodom.

Levo iz srednje sobe se ulazilo u stražnju sobu. Ona je sa dva manja pendžera gledala na avliju i veliku baštu i bila opremljena sa bračnim krevetima, malim natkasnama pored kreveta, trokrilnim ormanom a u čošku, ispod pendžera bio je i jedan kanabe, koji je služio za popodnevni odmor ukućana. Sve sobe su imale visoke kaljeve peći sa različitim šara-